

(i) Printed Pages: 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

0	2	3	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	3
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 3rd Semester
(1129)

POLITICAL SCIENCE (In all Mediums)

Paper—Indian Government and Politics

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 90

Note :— (1) Question 1 is compulsory.

(2) Attempt **one** question from each unit. Each question carries **18** marks.

1. Attempt any *nine* questions :

- (i) Which is the official language of Indian Union ?
- (ii) What do you mean by the Preamble of the Constitution ?
- (iii) Is Preamble the part of Indian Constitution ?
- (iv) What do you mean by Union list ?
- (v) What do you mean by Federalism ?
- (vi) Write down any four recommendations of Sarkariya Commission.
- (vii) What is Article 21 ?

- (viii) Write any four fundamental duties included in the Constitution.
- (ix) Write down the methods of election of the President of India.
- (x) Who is the chairman of Rajya Sabha ?
- (xi) Write down the financial powers of Lok Sabha.
- (xii) What is the tenure of judges of Supreme Court of India ?
- (xiii) What do you mean by judicial review ?
- (xiv) How Governor is appointed ?
- (xv) How the judges of High Court are appointed ?

2×9=18

UNIT—I

2. Explain the salient features of the Indian Constitution. 18
3. "Indian Federation is Quasi-Federal". Discuss. 18

UNIT—II

4. Explain the fundamental rights given in the Indian Constitution. 18
5. Distinguish between fundamental rights and Directive Principles of State Policy. 18

UNIT—III

6. Describe the powers and position of the Prime Minister in a coalition Government. 18
7. Describe the composition, powers and functions of Supreme Court of India. 18

UNIT—IV

8. How the Governor is appointed in India ? Discuss his powers and positions. 18
9. Discuss the powers and position of State Chief Minister in India. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) प्रश्न नं. 1 अनिवार्य है।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 18 अंक हैं।

1. कोई नौ प्रश्न करें :

(i) भारतीय संघ की सरकारी भाषा कौन सी है ?

(ii) संविधान की प्रस्तावना से आपका क्या अभिप्राय है ?

(iii) क्या प्रस्तावना भारतीय संविधान का भाग है ?

(iv) संघीय सूची से आपका क्या अभिप्राय है ?

- (v) संघवाद से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (vi) सरकारीया आयोग के कोई चार सुझाव लिखो।
- (vii) धारा-21 क्या है ?
- (viii) संविधान में शामिल कोई चार मौलिक कर्तव्य लिखो।
- (ix) भारत के राष्ट्रपति की चुनाव विधि लिखो।
- (x) राज्यसभा का सभापति कौन है ?
- (xi) लोकसभा की वित्तीय शक्तियां लिखो।
- (xii) भारत के सुप्रीम कोर्ट के जजों का कार्यकाल क्या है ?
- (xiii) न्यायिक पूर्व-निरिक्षण से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (xiv) राज्यपाल की नियुक्ति कैसे होती है ?
- (xv) हाईकोर्ट के जजों की नियुक्ति कैसे होती है ? $2 \times 9 = 18$

यूनिट-I

2. भारत के संविधान की मुख्य विशेषताएं लिखो। 18
3. "भारतीय संघवाद 'अर्थ-संघात्मक' है।" व्याख्या करें। 18

यूनिट-II

4. भारत के संविधान में शामिल मौलिक अधिकारों की व्याख्या करें। 18
5. मौलिक अधिकारों तथा राजनीति के निर्देशक सिद्धांतों के बीच अंतर बताएं।

18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਮਿਲੀ-ਜੁਲੀ ਸਰਕਾਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿਯੋਂ ਏਵੰ ਸਿਥਿਤਿ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੋਂ।
18
7. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਸੁਪ੍ਰੀਮਕੋਰਟ ਕੀ ਰਚਨਾ, ਸ਼ਕਤਿਯਾਂ ਤਥਾ ਕਾਰਯੋਂ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋਂ।
18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਰਾਜਯਪਾਲ ਕੀ ਨਿਯੁਕਿਤਿ ਕੈਸੇ ਕੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ? ਤਸਕੀ ਸ਼ਕਤਿਯੋਂ ਏਵੰ ਸਿਥਿਤਿ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋਂ।
18
9. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਰਾਜਯ ਕੇ ਮੁਖਯਮੰਤਰੀ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿਯੋਂ ਏਵੰ ਸਿਥਿਤਿ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋਂ।
18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਕੋਈ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

- (i) ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
- (ii) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (iii) ਕੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਭਾਗ ਹੈ ?
- (iv) ਸੰਘੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (v) ਸੰਘ-ਵਾਦ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

- (vi) ਸਰਕਾਰੀਆ ਆਯੋਗ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਸੁਝਾਉ ਲਿਖੋ।
- (vii) ਧਾਰਾ 21 ਕੀ ਹੈ ?
- (viii) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੋਈ ਚਾਰ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤੱਵ ਲਿਖੋ।
- (ix) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਲਿਖੋ।
- (x) ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਸਭਾ ਪਤੀ ਕੌਣ ਹੈ ?
- (xi) ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲਿਖੋ।
- (xii) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਕਾਲ ਕੀ ਹੈ ?
- (xiii) ਨਿਆਂਇਕ ਪੁਨਰ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (xiv) ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
- (xv) ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

2×9=18

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
3. “ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਵਾਦ ਅਰਧ-ਸੰਘਾਤਮਕ ਹੈ।” ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
5. ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਮਿਲੀ ਜੁਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 18
7. ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਉਸਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
9. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18